

RUTJA 500

Valdek KAASIK

Tuntud puhkekoht Rutja asub Haljala kihelkonna kirdeosas, endise Selja mõisa maal. Enne XIII sajandit kuulus see ala muistse Röpälä kihelkonda. Taanlased jagasid Röpälä Haljala (Halälä) ja Kadrina (Tarvestvere) kirikukihelkonnaks. See piirkond on põline inimasustusala. Lamasmäelt on leitud inimasustuse jälgi VII—VI aastatuhandest e. m. a. Toolse jõe kaldal kõrguvad muinaslinnuste kohad ja võimas veskikants Selja jõe käärus Varangul. «Taani hindamisraamatu» andmeil olid juba tollal suürkülad Selja 45 adramaaga, Varangu 32 ja Pehka 31

adramaaga.

XIII sajandi esimesel poolel veel kalurikülased polnud, rand oli jagatud merest eemal asuvate külade vahel kalastuspaikadeks. Selja mõis rajati aastate 1425—1470 vahemikus. Toolse küla nimetatakse allikais esimest korda 1425. aastal (Tholis), Rutjat 1489. aastal Selja jõe äärse heinamaa nimetusena (Heuschlag zu Ruddy), Karepa nime kasutatakse esimest korda metsa nimetusena 1541. aastal (Karrepso, Karlopso). Aastail 1564—1565 oli Selja mõisa järgi rannatalupoegi seitse. 250 aastat tagasi, 1739. aasta revisjonieegse vakuraama-

tu järgi elas Rutja külas 15 rannaperet, nendest kuus taluperet, kaheksa vabadikuperet ja üks kerjus, endises Sulli külas (nii nimetati praeguse Rutja küla lõunapoolsemat osa Selja jõe kaldal) kolm taluperet 49 hingega. Sully Hansu peres oli neli meest ja neli naist, nendel seitse last. Talus oli üks hobune, neli härga ja neli lehma. Talu rendikohustuse täitmiseks tuli ühel mehel ümber aasta teha mõisatööd kolm päeva nädalas ja lisaks abitegu ka kolm päeva nädalas. Eelmise sajandi 80—90ndail aastail osteti Sulli küla talud päriks. Selja parunilt 1889. aastal ostetud 43 dessatiini ja 1104 ruutsülla suurune (48,6 ha) Öunapuu talu maksis 4450 kuld-rubla.

1939. aastal oli Rutjal 31 peret 103 elanikuga. 1989. aastaks oli külla jäänud 13 alalist elanikku

seitsmes peres. Enamik maju külas on jäänud suvekodudeks.

Juba enne Esimest maailmasõda oli Rutja kuulus ja hinnatud suvituskoht Peterburi ja Moskva sakstele. Aastail 1911—1913 ehitas advokaat Grimm Rutjale hulk suvemaju, pansioni ja avara saaliga pidumaja. Grimm korraldas postiveo ja laskis panna telefoniliini Kundast Rutjani. Koos naaberkülade Karepa ja Toolsega moodustas Rutja Selja ranna. Vanad randlased rääkisid siin soomelist rannamurret, ise uhkustades: «Seda selgempa kielt ei ole kui selja kiel» ja seda ei saavat tasa rääkida. Eesti Vabariigi aegu edendas vilgast seltsielu Selja Laulu ja Mängu Selts.

Rutjalt on pärit maalikunstniku Richard Sagritsa ja meditsiinidoktor Toomas Sullingu esivanemad. Selja jõe kõrgel kaldal seisab omapärane torniga suve-

maja, mis kuulus pedagoogikadoktor professor Konstantin Ramulile. Pärast professori surma sai osa majast skulptor Endel Taniloole. Rutjal on ajaloodoktor Artur Vassari suvekodu. Kaldapealsel aasal seisab teenekate meditsiinidoktorite Valve ja Jüri Saarma suvekodu. Rutja on olnud meelispuhkepaigaks paljudele kunsti- ja kultuuriinimestele. Kordki Rutjal viibinu soovib siia ikka jälle tagasi tulla.

5. augustil k. a. kell 14 ootame kõiki, kellele rannaküla omaseks saanud või südamelähedaseks jäänud, Rutja 500. aastapäeva mälestuskivi avamisele Raadiku mäele.

Kohtume Rutjal!